

'Shakespeare skrev komedier, tragedier, krönikespel och ...

... *Köpmannen i Venedig*'

SKÅDESPELERSKAN JUDI DENCH lär ha sagt att Shakespeare skrev fyra sorters pjäser: komedier, tragedier, krönikespel och *Köpmannen i Venedig*. Och den är nog den shakespearepjäs som vållat störst problem, i alla fall efter 2:a världskriget. Den har dock varit populär, men inte på grund av att den har antisemitiska inslag. Det är snarare det som har varit själva problemet. Den har räknats till komedierna men många uppfattar den som mer än så. På Dramaten i Stockholm går man i höst ut med den som just "Köpmannen i Venedig. Komedi?"

ATT SHYLOCK I NAZITYSKLAND fick bli en grym representant för alla judar kan vi förstå. Grupper har av politiska skäl i olika tider generaliserats och beskrivits på ett mindre smickrande sätt. När en redan så utsatt grupp som judarna utsätts för spott och spe reagerar vi starkt. Förmodligen hade vi inte gjort det om Shylock hade varit kristen. Men nu är han jude och dessutom en elak sådan. Självklart finns det elaka judar, precis som det finns elaka kristna. Men Shylock blir i långt högre utsträckning en representant för sin grupp än om han bekant sig till någon annan religion, vars utövare inte varit föremål för samma för-

följelse som just judarna. Förintelsen finns ständigt närvarande och färgar vår syn på *Köpmannen i Venedig*. Hela pjäsen får en laddning på samma sätt som enskilda ord och symboler. I pjäsen används till exempel ordet 'juden' ofta som beskrivning av Shylock. Det låter numera illa för att det har använts på ett nedvärderande sätt, precis på samma vis som ordet 'neger'.

Ord ändrar innebörd, får dålig klang, och måste bytas ut på samma sätt som symboler. Vem bär idag den svastika som en gång var en indisk symbol för solen, men sedan förbrukades och blev omöjlig när hakkorset användes som symbol av nazisterna.

Det kan vara att svårt att framföra ett teaterstycke som människor uppfattar som alltför stötande. Många är de regissörer som har ryggat för *Köpmannen i Venedig*, många har tyckt att talet om 'juden' låter diskriminerande. Att Shylock dessutom framställs som en skurk har inte gjort regiarbetet lättare. Ett sätt att lösa problemet har varit att utmåla hans kristna antagonister som ännu värre. Ett annat sätt är att på olika sätt låta oss förstå att han minsann inte haft det så lätt heller.

DET FINNS PJÄSER I TEATERHISTORIEN som inte längre kan spelas utan att bearbetas, då innehållet i alltför hög grad strider mot vårt sätt att uppfatta världen. Shakespeares pjäser håller sig förvånansvärt bra i det sammanhanget, även om också dessa ändras och anpassas för att lättare kunna spelas i vår tid. Mycket görs med regi, något som kan ge nya och intressanta perspektiv på pjäserna.

JA VI ÄR MÅNGA SOM TASSAR PÅ TÅ kring *Köpmannen i Venedig*. För många känns den obehaglig och det har ofta sagts att det är svårt att se hur man ska kunna spela den rakt upp och ner. Ändå har det varit en utmaning att försöka göra den så att den inte väcker anstöt. Uppsättningar som görs i vår tid får ibland kritik för att de antisemitiska dragen i pjäsen blir alltför tydliga. Detta trots att vi måste anta att den enskilde regissören gör allt för att undvika dem. Om man kan göra pjäsen så att man undgår sådan kritik är det bara att gratulera. Många ansåg att Trevor Nunn lyckades när han för några år sedan satte upp pjäsen i London. Men inte heller då spelade man den som en komedi! (se artikel i vårt senaste nummer).

Roland Heiel, ordförande

Bli medlem i Shakespearesällskapet

Du får tidskriften SHAKESPEARE 4 gånger om året

Sätt in årsavgiften på pg 133 24 78 - 5

Enskild medlem: 150 kr; Skolor, företag, teatrar mm: 250 kr; Om man är under 20 år: 50 kr; Tillägg för adress utomlands: 75 kr

I aktuellt nummer av tidskriften behandlas *Köpmannen i Venedig* som just nu spelas på Dramaten i Stockholm.

Läs bland annat följande:

Handlingen i *Köpmannen i Venedig* ♦ Inga-Stina Ewbank in memoriam ♦ Al Pacino gör Shylock ♦ *Köpmannen i Venedig* genom tiderna ♦ Malin Ek gör Shylock på Dramaten. Intervju ♦ Stina Ekblad gör en mogen Portia. Intervju ♦ *Köpmannen i Venedig* i Sverige ♦ Den svarte Shylock. Om skådespelaren Ian Aldridge ♦ Portia - bortskämd snorunge eller ädelt dygdemönster ♦ Händelseförloppet i *Köpmannen i Venedig* ♦ Med skrattet i halsen - Shylock i antisemitismens slagskugga ♦ Om ljus, mörker och överblivna män hos Shakespeare ♦ Mera Shakespeare på svenska ♦ Sven-Åke Gustafsson sätter upp *En midsommarnattsdröm* i Växjö. Intervju ♦ Jan Maagaard sätter upp *Stormen* i Stockholm. Intervju ♦ Att låna pengar mot ränta på Shakespeares tid ♦ - Jag har fått nog av den här förbannade pjäsen. Om en uppsättning av *Köpmannen i Venedig* av Trevor Nunn.